

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

- 1. 94414. En ung kvinna ordnar med frisyren 1778.
- 2. HID05214. Slavhandlare och slavar.
- 3. 10006595. En vestal som brutit mot kyskhetslöftet begravs levande.
- 4. c0018878. Slavar som roddare på ett handelskepp.
- 5. 226496. Romerska badverktyg, bland annat bronspincett och en böjd strigel som användes för att skrapa bort olja, svett och smuts från kroppen.
- 6. c0137159. Dåtida tandläkare.
- 7. LBR_197777. En tjänare provsmakar vinet för att utesluta förgiftning vid en medeltida bankett.

Riktigt dåliga historiska jobb

TEXT: MARTIN BORG
BILD: IBL

Dagens arbetsmarknad lämnar en del övrigt att önska. Var det kanske bättre förr? Knappast. Även om det kanske fanns jobb var arbetsuppgifterna inte sällan rent ut sagt förfärliga. En del arbeten var så motbjudande att ingen ville ha dem frivilligt och de tillföll/delades ut till de som befann sig absolut längs ner på samhällsstegen, utan något att förlora. Här är ett par riktigt dåliga historiska jobb.

Ornatrix/hårfrisörska

I takt med modesvängningar och ideal krävs olika metoder och hjälpmedel för de som ska fixa till frisyrerna. Idag finns effektiva färgnings- och blekningsmedel att tillgå, värre var det förr. Mycket värre. Var du ansvarig för att hålla en kunglig eller annan persons hår i toppskick fanns det inget som hette misslyckande, oavsett utgångsmaterialet. Man tvingades ta till sådant som galla, ruttna blodiglar och färgmedel från bläckfiskar för att uppnå resultat. Om modet föreskrev blont hår och kvinnan i fråga var brunett fick man ta till en blandning av duvbajs och aska för att försöka bleka håret. Eller helt enkelt dränka in det i urin.

Nomenklator

Att komma ihåg ansikten, namn och vad man kommit överens om är ett evigt dilemma. Idag finns fysiska och elektroniska kalendrar, smarta telefoner och diverse elektroniska hjälpmedel men långt innan de användes fanns redan behovet. Romarna hade en lösning på problemet. De "anställde" en lämplig slav som följde med på sin herres alla bjudningar och politiska möten. Uppgiften? Att memorera namn och händelser. Kort sagt fungera som en levande fickalmanacka. Förutom de hårda fakta han la på minnet kunde han också konsulteras för mer finkänsliga spörsmål: om den eller den personen verkade vara att lita på, vad samtalet egentligen handlade om och om personen i fråga kunde vara bra att hålla sig väl med.

Praegustator/provsmakare

Topparna i romarriket höll sig med provsmakare: människor som åt av den tillagade maten innan den serverades. Det låter som ett riktigt glassjobb att mot betalning dagligen ta för sig av de läckerheter som serverades i de fina salongerna och kanske någon gång emellanåt föreslå lite mer salt i tillagningen. Men riktigt så kul var det inte. Flertalet av härskarna i romarriket var, mildt sagt, otrevliga och impopulära och många ville helt enkelt helst se dem döda. Och hur dödar man någon som är svår att komma nära? Genom matförgiftning, förstås. Vilket genast gör praegustatorns arbete lite mindre lockande och den aldrig så

vällagade maten betydligt mindre frestande. Kryddat med kvicksilver idag? Eller blåsyra? Med facit i hand var tjänsten som praegustator oftare vakant än den för härskare.

Slavhandlare

Förutom det uppenbart morallösa och allmänt vedervärdiga i slavhandlaryrket var arbetsförhållandena dessutom värdelösa. Arbetslavarna togs till fånga när slavhandlaren och hans följe med mycken möda reste i hjulspåren av krigande arméer för att bland förlorarna på slagfältet välja ut sina offer. Sexuella slavar, ofta pojkar, köptes i det antika Grekland från föräldrarna som ett slags osmakligt alternativ till adoption, kastrerades och såldes till rika män med smak för unga pojkar. Minussidan i den här hanteringen kan göras hur lång som helst men för slavhandlaren själv var det en faktor som var mer oroande än alla de andra: verksamheten var naturligtvis impopulär på många håll och alla slavhandlare skaffade sig oundvikligen drivor med dödsfiender. Inte sällan blev de förr eller senare mördade.

Vestal

Antikens Rom var ett välutvecklat samhälle med positioner och inrättningar som aldrig senare ansetts behövas. Vesta var eldens och den husliga härdens särskilda gudinna och hade ett tempel i Rom med en brinnande eld som aldrig fick slockna. Elden och andra heliga föremål vaktades av särskilda vestaler, prästinnor, som hade till uppgift att till varje pris hålla lågan brinnande. Vestalerna valds ut i tidig ålder och levde i många avseenden ett mycket privilegierat liv. De var högt aktade, deltog i olika religiösa och offentliga ceremonier och satt på hedersplats vid teaterföreställningar och fester. Men det fanns såklart en baksida. De rekryterades i tioårsåldern och var tvingade att fullgöra sina plikter i 30 år. Först vid 40 års ålder tilläts de att göra något annat och ta sig en man. Om de lät elden slockna blev de hudflängda, i ordets ursprungliga bemärkelse, och om de inte följde det kyskhetslöfte som de avlagt begravdes de levande.

Roddare

Fördelen med att gå till ett gym och frivilligt sätta sig i en roddmaskin är att man trots allt kan sluta när man vill. Det var inte fallet med de stackars roddare, i regel slavar, som satt vid årorna i antikens krigsskepp. Där gällde det att ro så länge man blev tillsagd att göra det. Det var inte särskilt lukrativt heller: ett dagligt mål mat var vad som gällde. Ändlösa räder över besvärliga vatten, livsfarliga konfrontationer och en slavdrivare i aktern som höll tempot och ropade ut instruktioner var de enda ingredienserna under arbetsdagen. Om man inte lydde/orkade/förmådde fullgöra sin uppgift vid årtullarna plockades, som en första åtgärd, piskan fram.

Armhålplockare

I de romerska baden fanns personal anställd enbart för att plocka bort hår från gästernas kroppar, inte minst armhålorna. Modet föreskrev att männen skulle göra sig av med all

kroppsbehåring och när det inte fanns rakhyvlar eller andra någorlunda moderna metoder var det pincett, starka nypor och en förmåga att stå ut med kundernas smärta som gällde. Vittnesmål säger att armhåleplockarna ropade oavbrutet in nya kunder med höga, gälla röster. Den enda gången de var tysta var när de arbetade och då istället lyssnade på när kunderna skrek.

Tandläkare

Många dåtida tandläkare tvingades stå ut med fruktansvärda syner när kunderna öppnade munnen. Tandborstning var okänt, födan högst varierad och av ojämn kvalitet och till exempel i Rom var festandet med mycket vin utbrett, med därtill hörande uppkastningar som vanlig följd. Tänderna tog stryk, kort sagt, och tandläkaren hade en icke avundsvärd uppgift. Metoderna var därefter: efter att en tand dragits ut bedövades hålrummet med en glödgad järnbit och ibland fyllde man samma hålrum med ruttnande fisk. Längre fanns inte någon verklig professionalitet i behandlingen utan vem som helst kunde göra ett försök, ofta med hokuspokus och mirakelkurer. I Sverige kunde smeder under 1600-talet efter särskilda prov få mandat att fungera som tanddoktorer. Verktygsväskan var i sanning skräckinjagande.